

Dođru bilgi doğru kaynaktan alınır...

1734 - 1735 Osmanlı - İnan Savaşı
MÜHİMME DEFTERİ
(Ramazân 1146 - Zilhicce 1147)

Neşre Hazırlayan
Kemal ERKAN

İstanbul 2011

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	V
ÖNSÖZ	VII
KISALTMALAR	IX
GİRİŞ	XI
KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA VE DEVRİN SİYASÎ HÂDİSELERİ	XVII
İRAN'DAKİ GELİŞMELER VE KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA'NIN TEBRİZ SERASKERLİĞİ	XXI
KÖPRÜLÜZÂDE ABDULLAH PAŞA'NIN ŞARK SEFERİ SERASKERLİĞİ VE ŞEHADETİ	XXVI
DEFTERİN GENEL VE DİPLOMATİK ÖZELLİKLERİ ...	XXXI
HÜKÜMLERİN TASNİFİ	XXXVII
1- ORDUYA DÂHİL OLMA, ASKER TAHRİR VE SEVKİ	XXXVII
2- ORDUNUN İHTİYAÇLARININ KARŞILANMASI, MÜHİMMÂTIN VE HAZİNENİN MUHAFAZASI	XLI
3- EŞKİYALIK HÂDİSELERİ	XLVII
4- FİRAR HÂDİSELERİ VE ALINAN TEDBİRLER	XLVIII
5- MÜTEFERRİK HÜKÜMLER	XLIX
SONUÇ	LI
MÜHİMME DEFTERİ METİN	1-212
DİZİN	213
BİBLİYOGRAFYA	221
MÜHİMME DEFTERİ TIPKIBASIM	229

ÖNSÖZ

Osmanlı Devleti'nin karar mercii olan Dîvân-ı Hümâyûn'da verilen hükümlerin kaydedildiği mühimme defterlerinin ana kaynaklar arasında bulunduğu ve merkez ve taşra teşkilatına dair çok önemli bilgiler ihtiva ettiği bilinmektedir. Bir sefere çıkılırken, o mevki ile alakalı defterlerin beraber götürüldüğü, sefer zamanı da meselelerin görüşülüp karara bağlandığı ve bunların kayıtlarının tutulduğu göz önünde bulundurulursa, işin önemi biraz daha iyi anlaşılır.

Bu defterlerin gün yüzüne çıkarılması ve araştırmacıların hizmetine sunulması için hem Başbakanlık Osmanlı Arşivi tarafından çalışmalar yapılmakta, hem de üniversitelerde tezler hazırlanmaktadır. Osmanlı tarihi araştırmacıları, bu sayede ilgilendikleri dönemin defterlerine kolaylıkla ulaşabilmekte ve bunlardan rahat bir şekilde istifade etmektedirler. Zira hazırlanan defterlerde sadece metnin transkripsiyonu ile yetinilmemekte, daha kolay istifade için defterin tutulduğu dönemin siyasî tarihi, hükümlerin tasnifi, hüküm özetleri ve defterin dizini de hazırlanmaktadır.

Köprülü Kütüphanesi kitapları arasında yer alan bu sefer mühimmesini hazırlarken, biz de yukarıda saydığımız hususları göz önünde bulundurduk ve bu maddeler çerçevesinde defterimizi, istifadesi en kolay olacak şekilde incelemeye çalıştık.

1146/1147 yıllarındaki İran seferine dair, şimdiye kadar yapılan araştırmalarda, bu sefer mühimmesinin kaynak olarak kullanılmamış olması, işin diğer bir boyutudur. Köprülü Kütüphanesi'ndeki bu defteri hazırlamamızda, bu eserin bir an evvel araştırmacıların hizmetine sunulması düşüncesi büyük rol oynamıştır.

Bu çalışmanın her safhasında desteklerini her zaman yanımda hissetiğim hocalarım Prof. Dr. Mücteba İlgürel ile Prof. Dr. Feridun Emecen'e; Süleymaniye Kütüphanesi Müdürü Emir Eř Beye, Yrd. Doç. Dr. Rařid Gündođdu Beye, arkadaşlarım Selman Soydemir ve Osman Dođan'a ve bütün Çamlıca Basım Yayın ekibine teşekkürlerimi sunarım.

Kemal Erkan

KISALTMALAR

a.g.e.: adı geçen eser

a.g.m.: adı geçen makale/madde

bkz.: bakınız

BOA: Başbakanlık Osmanlı Arşivi

c.: Cilt

Hkm.: Hüküm

KK: Başbakanlık Osmanlı Arşivi Kamil Kepeci fonu

MD: Mühimme Defteri

nr.: numara

S.: sayı

s.: sayfa

vd.: ve devamı

vr.: varak

GİRİŞ

Tarihî araştırmalar sağlam bir kaynağa istinad ettiği müddetçe muteberdir ve ilmîdir. Aksi takdirde yazılanlar, birtakım tahminlerden ve tahayyülatıtan ibaret kalır. Diğer taraftan bu kaynakların süzölerek, mukayese ve tetkik edilerek kullanılması da zaruridir; aksi takdirde gerçeklere ulaşmak zorlaşabilir.

Bazı eserler vardır, en mühim kısımlarını, müellifinin indî değerlendirmeleri oluşturur. Bazıları da vardır ki tabir yerindeyse “gözü kapalı” kaynak olarak kullanılabilirler. İşte bu sınıfa giren mühimme defterleri, bilhassa siyâsî ve askerî tarihimiz için birinci elden kaynaklık edecek eserlerdir. Zira muhtevalarını fermanlar, verilen emirler, tayinler, aziller ve istatistikî bilgiler gibi devre bizzat şahitlik eden veriler oluşturur.

Hazırladığımız bu defter, Başbakanlık Osmanlı Arşivi hâricinde bulunan bir sefer mühimmesidir ve Köprölü Kütüphanesi, Ahmed Paşa Kısmı, 364 numarada, *Mecmû'atü'l-Menşûrât ve'l-Murâselât fî Ahdi'l-Vezîr Abdullah Paşa Köprölü* adı ile kayıtlıdır.

Çalışmamızda, giriş bölümünün ardından Köprölüzâde Abdullah Paşa'nın hayatı ve devrin siyâsî hâdiseleri, defterin genel ve diplomatik özellikleri, hükümlerin tasnifi, hüküm özetleri, sonuç, defterin transkripsiyonu, dizin, bibliyografya ve tıpkıbasım verilmiştir. Bu kısımlara geçmezden evvel Dîvân-ı Hümâyûn ve mühimme defterleri hakkında hulâsa bir malumat vermek icap etmektedir.

Dîvân-ı Hümâyûn

Dîvân-ı Hümâyûn siyâsî, askerî, iktisâdî ve ictimâî meselelerin yanı sıra her çeşit dava ve şikayetlerin görüşölüp netîcelendirildiği bir yer olup,